

PEYGAMBERLERİN GÖREVLERİNİ KARŞILIKSIZ YAPMALARI

Selim ÖZARSLAN*

Özet:

İnsan keşfi pek çok rasyonel ve felsefi sistemlerin insan yaşayışını derinden sarstığı, dünyanın büyük çalkantılar geçirdiği bir dönemde, Müslümanların dinleri İslam ile insanlığa verecekleri pek çok şey vardır. Bunlardan biri de peygamberler zincirinin son halkası olan rehberleri Hz. Muhammed'in Allah'ın elçiliği görevini hiçbir karşılık beklemezsizin yerine getirip insanlığı barış ve huzura sevk ettiği gibi, dünya insanlığını aynı yöntemle ilahî kanunlar çerçevesinde yaşamaya teşvik etmek ve kendi yaşam biçimleriyle de bu yönlendirmeye rol model olmalarıdır. Bu rol modellik için ise ilkin Müslümanlar evrensel ilahî hidayeti kendilerine hayat tarzı edecekler, arkasından onu bütün insanlığın yararına sunmak için büyük bir özveriyle çalışacaklardır. Ancak bu nebevî yöntemle insanlık âlemi dareyn (dünya ve ahiret) saadetine ulaşabilir.

Anahtar Kelimeler: Peygamber, Model, Peygamberin Görevi, Müslümanların Başkalarına Rol Modelliği, Peygamberin Görevini Karşılıksız Yapması.

The Commitment of Prophets to Their Duties Without The Expectation of a Return

Abstract:

During a period of turmoil in the world where human exploration of life shocked the many rational and philosophical systems, the religion of Muslims, Islam, has much to offer humanity.

* Prof. Dr., Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

One of this is the last link in the chain of prophets, a figure seen as a guide to the prophets, Prophet Muhammad who without having any expectation of a reward fulfilled the tasks required of him as the messenger of God to bring peace to humanity. In the same way Prophet Muhammad has encouraged humanity to live within the framework of divine laws and through their lifestyle act as an example for others as role models.

To act as this role model, Muslims firstly need to make the universal guidance of the divine, a part of their lifestyle and then work to present this for the benefit of all humanity, working tirelessly with devotion. Only with this 'prophetic' method can humanity reach bliss in this world and the next.

Key Words: Prophet, the model, the task of the Prophet, Muslims as role models, the Prophet's mission without the expectation of a return.

Giriş

İçinde hep birlikte yaşadığımız dünyanın büyük çalkantılar geçirdiği, insan keşfi pek çok rasyonel ve felsefî sistemlerin insan yaşayışını derinden etkilediği bir süreçte, Müslümanların dinleri İslam ile insanlığa sunabileceği pek çok şeyleri bulunmaktadır. Bunlardan biri de peygamberler zincirinin son halkası olan rehberleri Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Allah'ın elçiliği görevini hiçbir karşılık beklemezsizin yerine getirip insanlığı barış ve huzura sevk ettiği gibi, dünya insanlığını aynı yöntemle ilahî kanunlar çerçevesinde yaşamaya teşvik etmek ve kendi yaşam biçimleriyle de bu yönlendirmeye rol model olmalarıdır. Söz konusu rol modellik için ise ilk olarak Müslümanlar evrensel ilahî hidayeti kendilerine yaşam tarzı edecekler, arkasından onu bütün insanlığın istifadesine sunmak için büyük bir özveriyle çalışacaklardır. Ancak bu nebevî usul ve stratejiyle insanlık âlemi dünya ve ahiret mutluluğuna ulaşabilir.

1- Peygamber Kavramı

Allah'tan aldığı vahyi ve ilahi mesajları insanlara ulaştıran, yani Allah ile insanlar arasında elçilik yapan kişiye peygamber ismi verilmektedir. Peygamberler, bu yüce görevi yerine getirmek için insanlar arasından seçilmiş üstün ahlakî niteliklere sahip şahsiyetlerdir. Farsçada "haber taşıyan" ve "elçi" anlamlarına gelen peygamber kelimesinin arapça karşılığı olarak gönderilmiş ve elçi manasına gelen "resul" ve "mürsel" kelimesi kullanılmaktadır.¹ Yeni bir kitap ve yeni bir şeriatla insanlara gönderilen peygambere resul denirken Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara haber veren, yeni bir kitap ve yeni bir şeriatla gönderilmemekle beraber kendisinden önceki peygambe-

1 İbn Manzûr, Muhammed b. Mükerrerem, *Lisânu'l- Arab*, Daru's-Sad, Beyrut 1414/1994, XI, 284 .

rin kitap ve şeriatını ümmetine bildirmekle görevli peygambere de “nebi” denilmektedir.² Kur’an-ı Kerim’de Hz. Muhammed için ‘Resul’ ve ‘Nebi’ kavramlarının birlikte kullanıldığı görülmektedir.³ Ona resul denmesi Allah’a izafeten, Nebi denilmesi ise insanlara nispetendir. Yani Hz. Muhammed, Allah’ın elçisi olması bakımından Resul, insanlara Allah’ın emir ve yasaklarını ulaştırıp bildirmesi bakımından da Nebi’dir. Risâlet ve nübüvvet kelimeleri ise masdar olup, peygamberlik anlamına gelmektedir.

Nübüvvet/Peygamberlik önemli bir kurumdur. Nitekim Kur’an’ın gönderiliş amacının insanlığı hidayete ulaştırmak olduğunu vurgulayan 19. yüzyıl düşünür ve Kur’an yorumcularından olan Muhammed Abduh (ö.1905), peygamberlik için de “fert için aklın önemi ne ise insanlık için de peygamberliğin önemi odur” diyerek bu gerçeğe temas etmektedir.⁴ Peygamberler, Allah’ın insanlar arasındaki elçileri olarak, insanlığın dini, hukuki, sosyal/içtimai, siyasi ve ahlaki önderleridirler. Başka bir deyişle Allah’ın elçileri, beşeriyetin her alandaki örnekleridirler.

Söz konusu saikle peygamberlere iman, İslam’ın temel inanç esaslarından biridir ve olmazsa olmaz ilkelerinin başında gelmektedir. İslam’ın temel inanç esaslarını, Allah’a, peygamberlerine ve ahiret gününe iman olmak üzere üç kategoride özetlememiz mümkündür. Bu üç temel esas imanın bilinen diğer üç rüknünü de içerisinde barındırmaktadır. Bu altı esas Kur’an ayetleri⁵ ve Cibril ya da İhsan adıyla bilinen hadise dayanılarak belirlenmektedir.⁶ O halde peygamberlere iman, Allah’ın, insanlara doğru yolu göstermek için, kendi aralarından seçkin bireyler gönderdiğine, bu kişilerin Allah’tan getirdiği bütün bilgilerin gerçek ve doğru olduğuna inanmak demektir.

Müslümanlar kendi peygamberleri Hz. Muhammed’e iman ettikleri gibi ondan önceki peygamberlere de iman etmeleri gerektiği yönündeki Kur’an ifadelerine dayanarak iman etmişler, onların da Allah tarafından gönderilen elçiler olduğunu gönülden kabul ve tasdik etmişlerdir: “Biz, Allah’a ve bize indirilene; İbrahim, İshak, Ya’kub ve esbata indirilene, Musa ve İsa’ya verilenlerle Rableri tarafından diğer peygamberlere verilenlere, onların hiçbirini arasında fark gözetmeksizin inandık ve biz sadece Allah’a teslim olduk” deyin.”⁷

2 Pezdevi, yukarıdakinden biraz daha farklı resul ve nebi tarifi yapar ve “Allah’ın kendisine Cebrail’i gönderdiği, kendisine şeriat verilen, kavmini İslam’a çağırıp onlara ilahi hükümleri öğreten kimseye resul, Allah’ın kendisine Cebrail göndermediği, kendisinin şeriatı olmayan, fakat Allah’ın insanları İslam’a davet için ilham verdiği ve bunu rüyada gösterdiği kimseye nebi der. Pezdevi, Ebu Yusr Muhammed, *Usulu’-d-Din (Ehl-i Sünnet Akaidi)*, Çev. Şerafettin Gölçük, İstanbul, 1988, 320.

3 A’raf, 7/157.

4 Muhammed Abduh, *Risaletü’-t-Tevhid*, Kahire 1386/1966, 64.

5 Bakara, 2/ 177, 285, Nisa, 4/136 ve diğerleri.

6 Buhari, Muhammed b. İsmail, *el-Camiu’s-Sahih*, İman, 37, İstanbul 1992.

7 Bakara, 2/136.

Varlığın yoktan var edicisi Yüce Allah, Müslümanlara aralarında herhangi bir ayırım gözetmeksizin bütün peygamberlere inanmaları gerektiğini belirtmiş, onlar da buna gönülden iman etmişlerdir: “Peygamber de kendisine Rabbi tarafından indirilene iman etti, müminler de. Her biri Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. “Allah’ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. İşittik, itaat ettik...”⁸ Bu ayet gereğince peygamberlerin bir kısmına yahut sadece birine inanıp, diğerlerini kabul etmemek küfür sayılmıştır: “Allah’ı ve peygamberlerini inkâr edenler ve Allah ile peygamberlerini birbirinden ayırmak isteyip bir kısmına iman ederiz, ama bir kısmına inanmayız diyenler ve bunlar arasında bir yol tutmak isteyenler yok mu? İşte gerçekten kâfirler bunlardır...”⁹

Bununla birlikte Yahudi ve Hıristiyanlar yani İslâm’dan önceki din salikleri, Kur’an’ın ifadesiyle ‘Ehl-i Kitap’¹⁰, kendi soylarından gelen peygamberlere iman etmekle birlikte, kendisinden sonra başka peygamberlerin gelmeyeceği inancıyla son elçi¹¹ Hz. Muhammed’in peygamberliğini inkar etmişler¹² ve etmeye de devam etmektedirler. Ancak Müslümanlar, ilk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem’den Hz. Muhammed’e kadar gelip geçmiş, sayısı konusunda Kur’an’da herhangi bir bilgi bulunmayan, Hz. Peygamber’in bir hadisinde sayılarının 313’ü resul olmak üzere 124.000 olduğu¹³ haber verilen¹⁴ içlerinde İsrailoğullarına gönderilen Hz. Musa ile Hıristiyanların peygamberi Hz. İsa’nın da bulunduğu bütün peygamberlere inanmaktadır. Zira bu imanlarının gereğidir. Buna göre, peygamberlerden yalnız birisine de olsa inanmayanlar, iman dairesinin dışına çıkmış sayılırlar.

Kur’an-ı Kerim’de isimleri geçen yirmi beş peygamberin¹⁵ sonuncusu İslâm peygamberi Hz. Muhammed’dir.¹⁶ O’nun ismi Kur’an’da bir defa Ahmed,¹⁷ dört defa da Muhammed¹⁸ şeklinde geçmektedir. Kur’an-ı Kerim’de isimleri geçmekle

8 Bakara, 2/285.

9 Nisâ, 4/150-151.

10 Nisâ, 4/153.

11 Ahzâb, 33/40.

12 Pezdevî, *Usûlu’l-Din (Ehl-i Sünnet Akaidi)*, 136; Gazâlî, Ebû Hamid, *el-İktisâd fi’l-i’tikâd*, Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut 1409/1988, 126.

13 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, Beyrut 1405/1985, V, 266.

14 Bağdadî, Ebu Mansur Abdulkâhîr b. Tahir b. Muhammed, *Usûlu’l-Din*, Beyrut 1401/1981, 157-159; Neseî, Ebu’l-Muin, *Bahru’l-Kelam fi Akaidi Ehli İslam*, Konya, 1328, 52; Taftazânî, Saduddin, *Şerhu’l-Akaid*, (Kelam İlmî ve İslam Akaidi içindeki orijinal metin, Haz. Süleyman Uludağ,) İstanbul 1991, 63.

15 Adem, İdris, Nuh, Hud, Salih, İbrahim, Lût, İsmail, İshak, Ya’kub, Yusuf, Eyyub, Zülkifl, Şu’ayb, Musa, Harun, Davud, Süleyman, İlyas, Elyasa, Yunus, Zekeriyya, Yahya, İsa, Muhammed (sav).

16 Bağdadî, *Usûlu’l-Din*, 157; Taftazânî, *Şerhu’l-Akaid*, 62.

17 Saf, 61/6.

18 Âl-i İmrân 3/144; Ahzâb, 33/40; Muhammed 47/7; Fetih 48/29.

birlikte peygamber olup olmadıkları hususunda kesin hüküm verilemeyen, Hz. Davud ile Hz. Süleyman devirlerinde yaşamış üç kişi daha vardır ki, bunlar Üzeyr,¹⁹ Lokman²⁰ ve Zülkarneyn²¹'dir. Kur'an-ı Kerim'de adı geçen bütün peygamberlerden övgü ve saygı ile söz edilmekte, kimlik ve kişiliklerini lekeleyecek, ilahî ve aynı zamanda kutsal olan görevlerine halel getirecek herhangi bir noksanlık onlara nispet edilmemektedir. Aksine Bakara Suresi 102. ayette ifade edildiği üzere onlar tezkiye edilmektedir.²²

Birey ve toplum olarak Müslümanlar, kutsal kitapları Kur'an-ı Kerim'de bildirildiği üzere, peygamberliğin Hz. Muhammed ile sona erdiğine inanırlar. Yüce Allah bu durumu şöyle dile getirir: "Muhammed sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın resulü ve peygamberlerin sonuncusudur..."²³ Ondan sonra insanlığı aydınlatmak üzere peygamber gelmeyecektir. Hz. Muhammed'in Yüce Allah'tan getirdiği bu ilahî mesaj, kıyamete kadar devam edecektir. Eskiden olduğu gibi günümüzde de zaman zaman gündeme gelen Hz. Muhammed'in son peygamber olmadığı, ondan sonra yeni bir peygamberin yeni bir kitapla geleceği konusunda ortaya atılan iddialar²⁴, Hz. Muhammed'in "hâteme'n-nebiyyîn"/ peygamberlerin sonuncusu olduğunu ifade eden Kur'an'ın bu açık hükmüyle çelişmektedir. Bu ise, Allah'ı ve onun peygamberi Hz. Muhammed'i yalanlama ve inkârdan başka bir şey değildir.

Kur'an öğretisine göre peygamberler vahiyle şereflenmiş, diğer insanlarda bulunmayan yüksek ahlakî niteliklerle bezenmiş, seçkin kişiler olmalarına rağmen onlar hiçbir zaman ilah mertebesine çıkartılmamış, aksine birer beşer elçi oldukları defaatle belirtilmiştir: "De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. (Şu var ki) bana ilâhınızın bir tek ilâh olduğu vahyolunuyor..."²⁵ "Ben, sadece beşer bir elçiyim."²⁶

Elçilerin kendilerine beslenmesi gereken saygı onların tanrılık özelliklerine benzer niteliklere sahip olmalarına değil, Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara ulaştırmakla görevli birer elçi olduklarına dayandırılmıştır. Zira bırakın onların tanrılık özelliklerine

19 Tevbe, 9/30.

20 Lokman, 31/13.

21 Kehf, 18/83, 86, 94.

22 "Süleyman'ın hükümrânlığı hakkında onlar, şeytanların uydurup söylediklerine tabi oldular. Halbuki Süleyman büyü yapıp kâfir olmadı. Lakin şeytanlar kâfir oldular." Bakara, 2/102.

23 Ahzâb, 33/40.

24 Abdulhamid Muhsin, *İslam'a Yönelen Yıkıcı Hareketler (Bâbilik ve Babâilîğin İçyüzü)*, Çev. S. Yeperem - H. Güleç, Ankara, 1986, 81, 131 vd.

25 Kehf, 18/110; Fussilet, 41/6.

26 İsrâ, 17/93.

sahip olmalarını,²⁷ Allah'ın izni dışında fayda sağlama ve zararı giderme gücüne bile sahip değildirler.²⁸ Yine Allah'ın bildirdikleri dışında gaybı da bilemezler.²⁹

Bir de İslam itikadına göre peygamberlik, Allah vergisidir. İnsanın kendi çalışması, gayreti, kulluk bilinci, ibadeti ve itaati ile elde edilemez. Yüce Allah, bu ulvi görevi kime vereceğini, kimin peygamberlik görevini layıkıyla yapabileceğini bilir ve insanlar arasından dilediğini seçer. Bireyin eğitiminin, malının, mülkünün, şan, şöhret, makam ve mevkisinin bu seçimde bir etkisi yoktur. Durumun böyle olduğunu Yüce Allah, Kur'an'da bize şöyle bildirmektedir: “Bu, Allah'ın lütfudur. Onu (peygamberlik görevini) dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir.”³⁰

Diğer yandan peygamberlik küresel ve evrenseldir. Elçilik insanlığın ortak mirasıdır. İnsanlığın sahip olduğu medeniyet, tarihin erken dönemlerinden itibaren nebevî yol göstermeler ve ilahî müdahalelerle bugünkü düzeyine ulaşmıştır. Hakikatte elçiler görevleri gereği aynı tebliğ vazifesini yerine getirmelerinden dolayı evrensel bir misyonu yerine getirirler. Elçilerde ortak nokta vahiydir. Vahiy alışı ve onu tebliğ peygamberliğinin iki ana ögesini oluşturur. Kur'an'daki ilahî ifadeler elçiliğin evrenselliği hususunda belirgindir:

“Biz Nuh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. Nitekim İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, esbâta/torunlarına, İsa'ya, Eyyûb'a, Yunus'a, Harun'a, Süleyman'a da vahyetmiş ve Davud'a da Zebûr'u vermiştik. Daha önce sana anlattığımız peygamberlerle ve sana anlatmadığımız peygamberlere de (vahyetmiştik) ve Allah Musa'ya da konuşmuştu.”³¹

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed'in de bütün insanlığın peygamberi olduğu başka bir deyişle evrensel bir peygamber olduğu şu ayetlerle dile getirilmektedir:

“De ki: Ey insanlar! Ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan, kendisinden başka tanrı bulunmayan, dirilten ve öldüren Allah'ın peygamberiyim. Öyle ise Allah'a ve O'nun ümmî peygamberine iman edin. Allah'a ve O'nun bütün sözlerine iman etmiş olan o peygambere uyun ki doğru yolu bulabilesiniz.”³²

“Biz seni ancak bütün insanlara bir müjdecî ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bilmezler.”³³

27 Mâide, 5/ 72-73, 75; Tevbe, 9/30.

28 De ki: “Ben, Allah'ın dilediğinden başka kendime herhangi bir fayda veya zarar verecek güce sahip değilim...” A'râf, 7/188.

29 “Ben size: “Allah'ın hazineleri benim yanımdadır” demiyorum, gaybı da bilmem. “ben bir meleğim” de demiyorum...” Hûd 11/31.

30 Cum'a, 62/4.

31 Nisa, 4/163-164.

32 Araf, 7/158.

33 Sebe, 34/28.

Allah'ın seçim, tayin ve göndermesiyle peygamberlik görevlerini yerine getiren Allah elçileri, peygamber olma bakımından eşit ama her biri kendi konumu itibarıyla bir üstünlük, özel bir fazilet, ayrı bir rütbe sahibidirler. Elçilerden Hz. Musa, Allah ile konuşma üstünlüğü ve faziletine sahipken, Hz. İsa'ya açık mucizeler verilmiş, ayrıca Ruhü'l-Kudüs'le desteklenmiştir. Hz. Muhammed ise sahib-i derecat olarak son elçidir. Makam-ı Mahmud'un sahibidir. Sidre-i Münteha'ya, varlıkların ilminin son bulunduğu noktaya yükselmiş,³⁴ âlemlere rahmet olduğu bildirilmiştir.³⁵ Bu gerçeğe yani peygamberlerin birbirlerinden üstün kıldıklarına, aralarında farklılıkların bulunduğu bizzat yüce Kur'an temas etmektedir:

“İşte o peygamberlerden kimini kiminden üstün kıldık. Allah, onlardan bir kısmı ile konuşmuş, bazılarını da derece derece yükseltmiştir. Meryem oğlu İsa'ya açık mucizeler verdik ve onu Rûhu'l-Kudüs ile güçlendirdik. Allah dileseydi o peygamberlerden sonra gelen milletler, kendilerine açık deliller geldikten sonra birbirleriyle savaşmazlardı. Fakat onlar ihtilafa düştüler de içlerinden kimi iman etti, kimi de inkâr etti. Allah dileseydi onlar savaşmazlardı; lâkin Allah dilediğini yapar.”³⁶

Her peygamberin özelliğini ortaya koyan değişik faziletin sahibi oldukları bilinen bir gerçek olmakla birlikte onların her birinin peygamberlikte ve gerçeği tebliğ etmekte bir oldukları da başka bir gerçektir.

2- Peygamberlerin Görevi (Fonksiyonu)

Bütün evrenin rabbi ve yaratıcısı olan Yüce Allah³⁷, Kur'an'da da belirtildiği gibi insanlığın var oluşundan beri peygamberler göndererek, insanları onlar vasıtasıyla gerçeği benimseyip, o doğrultuda yaşamaya çağırmıştır. İslam'ın ana kaynağı Kur'an, kendilerine peygamber gönderilmemiş hiçbir insan topluluğu ve ümmetin bulunmadığını bugünün insanının dikkatine sunmaktadır: “Geçmiş her millet/ ümmet içinde mutlaka bir uyarıcı peygamber bulunagelmıştır.”³⁸ “Allah'a andolsun ki senden önceki ümmetlere de (peygamberler) göndermişizdir”³⁹ Başka bir ayette de “Her ümmetin bir peygamberi vardır. Peygamberleri geldiği zaman, aralarında adaletle hükmedilir ve onlara asla zulmedilmez”⁴⁰ buyurulmaktadır.

34 Necm, 53/ 14.

35 Enbiyâ, 21/107. “Resulüm! Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”

36 Bakara, 2/253.

37 En'am, 6/102; Ra'd, 13/16; Zümer, 39/62; Mü'min, 40/62.

38 Fâtır, 35/24.

39 Nahl, 16/63.

40 Yunus, 10/47.

Genelde bütün peygamberler özelde ise İslam peygamberi Hz. Muhammed şü üç görevi yerine yetirmekle vazifelendirilmişlerdir.⁴¹

2a- Tebliğ

Allah'ın kendisine ilettiği vahiyleri insanlara bildirme görevini içermektedir. Peygamber'in tebliğle görevlendirildiğini bildiren ayeti kerimlerden ikisi şu mealde- dir: “Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçi- liğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğuna rehberlik etmez.”⁴²

“Peygamberin görevi sadece tebliğ etmektir. Allah gizlediğiniz ve açığa vurduğu- nuz şeyleri bilir.”⁴³

Peygamberin tebliğle görevlendirildiğini bildiren bunlar ve benzeri ayetlerden başka “Kul” (De ki), lafziyla gelen ayetler de peygamber'in tebliğle görevlendirildi- ğini belirtmektedir: “Peygamber'e düşen, sadece açık-seçik duyurmaktır, tebliğdir.”⁴⁴

Söz konusu ayetlerle tebliğ göreviyle sorumlu tutulan peygamber, bu görevi es- nasında;

- 1- Allah'ın ayetlerini okur,
- 2- İnsanları kötülükten arındırır ve temizler,
- 3- İnsanlara kitap ve hikmeti öğretir.
- 4- İnsanlara bilmediklerini öğretir, bildirir.⁴⁵

2b- Beyan

Elçinin insanlara tebliğ ettiği vahiyleri açıklayarak öğretmesini içermektedir. Hz. Peygamber'in tebyin, açıklama görevinin olduğunu Kur'an ayetlerinden açıkça anlı- yoruz. Yüce Allah şü sözleriyle Kur'an'ın sözlerini (nass) açıklama hakkını elçisine vermiştir: “İnsanlara, kendilerine gönderileni açıklamak ve onların da (üzerinde) dü- şünmeleri için sana bu Kur'an'ı indirdik.”⁴⁶ “ Biz sana kitabı indirdik ki, hakkında ayrılığa düştükleri şeyi onlara açıklayasın ve o kitap iman eden bir kavim için yol gös- terici ve rahmet olsun”⁴⁷ Kitabın yol gösterici ve rahmet olması ancak peygamberin

41 “(Elçiler) dediler ki: “Rabbimiz biliyor; biz gerçekten size gönderilmiş elçileriz. Bizim vazifemiz, açık bir şekilde Allah'ın buyruklarını size tebliğ etmekten başka bir şey değildir.” (Yasin, 36/16-17).

42 Maide, 5/67.

43 Maide, 5/99.

44 Nur, 24/54; Ankebût, 29/18.

45 Cum'a, 62/2.

46 Nahl, 16/44.

47 Nahl, 16/64.

onu açıklaması ile mümkündür. Başka bir ayette de peygamberlerin beyan görevine şu şekilde dikkat çekilmiştir: “Biz (Allah’ın emirlerini) onlara iyice açıklasın diye her peygamberi yalnız kendi kavminin diliyle gönderdik.”⁴⁸

2c- Tatbik (Uygulama)

Elçinin kendisine vahyedilen şeyleri bizzat kendi hayatında uygulayarak insanlığa örnek olmasıdır. Namaz kılışı, zekât verışı, oruç tutuşu, haccedişi, ziraat ortaklığı kurusu, borç alıp verışı tebliğ ettiği şeyleri açıklayıp, uygulamaya koyuşuna örnek olarak verilebilir.⁴⁹ Ayrıca Hz. Peygamber, Kur’an’da Allah’ın ayetlerini insanlara okuyan, onları her türlü kötülüklerden arındıran, kitap ve hikmeti öğreten ve bunların dışında bilmediklerini de öğreten bir peygamber olarak nitelendirilmektedir.⁵⁰ Bu nitelikler de hiç kuşkusuz peygamberlerin görevlerini açıklamaktadırlar. Allah’ın büyük lütuf ve ihsanlarını insanlara öğreten elçinin bu özelliklerle nitelenmesi, birtakım özel niteliklerle donanmasını gerektirir. Peygamber’in ilim, fetanet (zeka), doğruluk, emanet, ismet gibi insanlardan farklı bir takım niteliklerle donanması, görevinin bir gereğidir. Bu bağlamda hikmet tabiri önem taşır. Kur’an’da hikmet konusunda dikkat çekici bir ayet yer alır: “Hikmeti dilediğine verir. Hikmet verilen kimseye çok hayır verilmiştir. Bunu ancak akıl sahipleri anlar.”⁵¹

Peygamber kitabı ve hikmeti öğretmekle yükümlü olduğuna göre hikmet nedir ve nasıl anlaşılmalıdır?

- 1- Hz. Peygamber’in Sünnet’i olarak anlaşılan hikmet, derin ve yararlı bilgidir.
- 2- Hikmet, sözde ve fiilde doğruyu tutturmadır. Doğru ve çabuk karar vermektir.
- 3- Hikmet, varlıkların özündeki manaları anlamaktır.
- 4- Hikmet, varlık düzeninde her şeyi yerli yerince koymaktır.
- 5- Hikmet, anlayış ve kavrayıştır.
- 6- Hikmet, Allah’ın ahlakıyla ahlâklanmaktır.
- 7- Hikmet, insanın gücü yettiği kadar Allah’ın emirlerine uymaya çalışmasıdır.

Bunların ötesinde başka tanımları da yapılan hikmet ilahi sirlara, hedeflere ve onun yararlarına bir işarettir.⁵²

48 İbrahim, 14/4; ayrıca bkz. Âl-i İmrân, 3/187.

49 Ebu Zehra, Muhammed, *İslam Hukuku Metodolojisi (Fıkıh Usûlü)*, Çev. Abdulkadir Şener, Fecr yay., Ankara, 1986, 100-101; Hallaf Abdulvahhab, *İslam Hukuk Felsefesi, (İlm-i Usûli'l-Fıkıh)*, Çev. Hüseyin Atay, Ankara, 1985, 218-219.

50 Bakara, 2/151; benzer ayetler için bkz. Bakara, 2/129, 174; Âl-i İmrân, 3/164; Cum’a, 62/2.

51 Bakara, 2/269.

52 Gölcük, Şerafettin, *Kur’an ve İnsan*, Konya 2009, 178.

3- Peygamberlerin Görevlerini Karşılıksız Yapmaları

Diğer bütün peygamberler⁵³ gibi Hz. Muhammed (s.a.s) de Allah'ın dinini tebliğ, dini emir ve yasakları topluma açıklama, öğretme ve bunları bizzat kendi hayatında uygulayarak yaşama geçirme hususunda inananlara örnek olmakla kalmamış, bu uğurda birçok eziyet, sıkıntı ve boykotlara⁵⁴ katlanmış, canını, malını ve en çok sevdiği yakınlarını feda etmekten çekinmemiştir.

Peygamberlerden bazıları da yüklendikleri bu ulvi görevi ifa etme hususunda her hangi bir çıkar beklemek şöyle dursun, canlarını bile vermekten geri durmamışlardır. Hz. Şuayb, Hz. Zekeriyya ve oğlu Hz. Yahya⁵⁵ din inkârcıları tarafından katledilmişlerdir.⁵⁶ Kur'an'da bahsedilen Ashab-ı Ress'in⁵⁷ peygamberlerini kuyuya atıp taşlayarak öldürdüklerini de biliyoruz.⁵⁸ Peygamberlik geçici bir unvan ve görev değildir. Peygamberliği dünyevî makam ve mevkiyle kıyaslamamak gerekir. Peygamberliğe seçilen elçi, geçici bir görevle veya bir süre için bu göreve getirilmemiştir. Elçilik, Allah vergisi (vehbî) bir görev olup süreklidir. Bir elçinin asıl dikkat edilmesi ve önem verilmesi gereken yanı peygamberliğidir. Allah, elçisini daima denetim, murakabe ve gözetimi altında tutar. O'nun günahsızlığının, masumiyetinin kaynağı da devamlı olan bu ilahi gözetim, denetim ve murakabedir. Peygamber sürekli Allah'ın müdahalesi ve himayesi altındadır.

Hz. Peygamber (s.a.s) de Allah'tan yüklendiği bu şerefli hizmeti, hiçbir maddi karşılık, kişisel çıkar beklemeden yerine getirmiş, bütün söylem ve eylemleriyle insanlığın kurtuluşunu düşünerek onları mutlu yarınlara çağırmıştır. Allah'ın elçileri olan peygamberlerin yaptıkları bu ilahi görevlerine karşılık herhangi bir ücret istemedikleri ve maddî bir beklenti içinde olmadıkları Kur'an-ı Kerim'de birçok defa vurgulanmıştır: Yusuf, 12/ 104; Furkan, 25/57; Sebe, 34/47; Şûrâ, 42/23.

“Hâlbuki sen bunun karşılığında onlardan bir ücret de istemiyorsun. Kur'an bütün insanlar için ancak bir hatırlatma ve öğüttür.”⁵⁹

53 A'râf, 7/62, 93.

54 Bkz. İbn İshak, Muhammed b. İshak b. Yesar, *es-Sîre*, thk. Muhammed Hamidullah, Konya 1981, 139- 140; İbn Hişâm, Ebu Muhammed Abdülmelik, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Mustafa es-Saka, Kahire 1955, I, 350- 354. Watt, W. Montgomery, *Hz. Muhammed Mekke'de*, Çev. R. Ayas, A. Yüksel, Ankara 1986, 127- 131.

55 Ayrıntılı bilgi için bkz. Taberî, İbn Cerir, *Tarihu'l-Ümemü ve'l-Mülük*, Beyrut 1995, I, 346; M. Asım, Köksal, *Peygamberler Tarihi*, İstanbul 2005, II, 298.

56 Bakara, 2/60-61.

57 Furkan, 25/38; Kaf, 50/12. Ashab-ı Ress hakkında değişik açıklamalar bulunsa da daha çok Hz. Şuayb'ın kavmi olarak bilinmektedir. Hz. Salih'in kavmi olan Semud'tan kalan insanların oturduğu Yemame çayı üzerinde bulunan bir köy halkına da bu isim verilmiştir.

58 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'an*, Çev. Heyet, İstanbul 1991, III, 589.

59 Yusuf, 12/ 104.

Çeşitli ayetlerde betimlendiği üzere Hz. Peygamber’e, yolunun İslam dini olduğunu, insanları yalnızca Allah’a çağırdığını, bu sebeple kendisi ve ona uyanların aydınlık bir yol üzerinde bulduklarını, Allah’a ortak koşanlardan olmadığını bildirmesi emredilmiştir.⁶⁰ Allah’a davetin de ihlas ve samimiyete dayandığı başka bir beklentiyi içermediği vurgulanmıştır.

“Biz seni sadece bir müjdecî ve uyarıcı olarak gönderdik. De ki: “Bu görevimden dolayı, dileyenin rabbine giden bir yol izlemesi dışında, sizden bir karşılık istemiyorum.”⁶¹

Bilindiği gibi Yüce Allah, çeşitli varlıkları kendilerine put edinme dalâletine düşmekten kurtulup davet edildikleri İslam’ın kurtarıcı prensiplerini benimseyen, inanç ve yaşayışını bu ilkeler çerçevesinde düzenleyen müminler için elçisi Hz. Muhammed’i bir müjdecî; bâtil inançlara ve kötü bir hayata kendilerini kaptırıp gidenler için de uyarıcı olarak göndermiştir. Peygamber’in yegâne görevi budur, bundan başka bir amacı yoktur. O, söz konusu bu davetine karşılık kişisel bir amaç, bir çıkar beklemez ve beklememiştir. Tek beklediği şey, Furkan Suresi 57. ayette de ifade edildiği üzere insanların hür iradeleriyle Allah yolunu seçip bu yolda yürümeleridir. Nitekim Mekke müşriklerin ileri gelenleri çeşitli vesilelerle, bu davasından vazgeçmesi karşılığında kendisine dilediği kadar servet vermek, kendilerine başkan yapmak, en güzel kadınlarıyla evlendirmek gibi cazip tekliflerde bulunmuşlar; fakat o bu teklifleri kesinlikle reddetmiş⁶²; aynı surenin 52. ayetinde geçen “İnkarcılara boyun eğme, onlara karşı bütün gücünle mücadeleli sürdür” emri gereğince tebliğ ve irşat görevini kararlılıkla sürdürmüştü; aynı surenin 58. ayetindeki buyruk uyarınca daima Allah’a dayanıp güvenmiş, Allah’tan aldığı güçle tek başına giriştiği bu hak mücadelesini, başladığı gündeki kararlılık ve cesaretiyle ömrünün sonuna kadar sürdürmüştü; en sonunda Allah ona vaadettiği⁶³ zaferleri nasip etmiş; insanların büyük gruplar halinde Allah’ın dinine girdiği günleri kendisine göstermiştir.⁶⁴

Sebe Suresinde de Hz. Peygamber, Allah’ın buyruklarını tebliği içeren yaptığı iş için muhataplarından bir karşılık beklemediğini de açıkça ifade ediyor: “De ki: “Sizden isteyebileceğim bir karşılık varsa da o da sizin olsun; benim mükâfatımı verecek olan yalnız Allah’tır. O her şeye tanıktır.”⁶⁵

60 Yusuf, 12/108; Nahl, 16/125.

61 Furkan, 25/56-57.

62 İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdülmelik, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, thk. Mustafa es-Sakka, Kahire 1955, I, 293-295.

63 Fetih, 110/1-2.

64 *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, DİB.Yay., Ankara 2008, IV, 133.

65 Sebe, 34/47.

Şurâ suresinde de Hz. Peygamber “Sizden yakınlığa sevgi duymanızdan başka bir karşılık istemiyorum”⁶⁶ diyerek, muhataplarına getirdiği kurtuluş müjdesi karşılığında hiçbir ücret talep etmediğini, ancak müjdeyi hak etmeleri için kendilerinin de yapılan çağrıya gönül vermeleri, ona yakınlık hissetmeleri ve buna uygun bir çaba harcamaları gerektiğini belirtmektedir.⁶⁷

Sonuç

Böyle asil bir görevi her türlü zorluğa katlanarak sürdüren bir zata üstün saygı duymak; her zaman O’nun kadrini yüceltip onu rehber ve önder edinmek gerekir.

“El-Ulemau verasetü’l-enbiya/Âlimler peygamberlerin varisleridir” hadisi gereğince peygamberlerin varisleri durumundaki müslüman bilginler ve din hizmeti gören seçkin kimseler de görevlerini yaparken Allah’ın rızası ve hoşnutluğundan başka her hangi bir beklenti içinde olmadıkları sürece din adına yaptıkları davette başarıya ulaşacaklar ve rol modellik görevlerini en mükemmel biçimde yapmış olacaklardır.

66 Şurâ, 42/23.

67 Taberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir b. Yezid, *Camî’u’l-Beyân an Te’vili âyi’l-Kur’ân*, Beyrut 1405, XXV, 25-26.